

УДК 7.012:001.891

Н.В. Чупріна, к.т.н., доцент

М.Б. Сусук

Київський національний університет технологій та дизайну

Апсайклінг та його визначення як напрямку екодизайну в сучасній індустрії моди

Чупріна Н.В., Сусук М.Б. Апсайклінг та його визначення як напрямку екодизайну в сучасній індустрії моди. Одним з основних напрямів екодизайну, в контексті індустрії моди, можна виділити апсайклінг, основна концепція якого - поєднання ідеї хенд-мейду, як бажання виділитися, та збереження екології корисним та вигідним способом. Останнім часом стає очевидним, що на дизайнерах, що працюють в сучасній індустрії моди, лежить відповідальність ошадливості природних ресурсів. Що ж стосується самої моди, то можна виокремити три основні напрями, в яких розвивається екодизайн взагалі та апсайклінг, як один з провідних напрямів екодизайну: секонд-хенд, еко-фаст-фешн та ексклюзив ручної роботи, виконаний з природних або вторинних матеріалів. Найбільшого успіху у втіленні мети екодизайну зазнає індивідуальна праця дизайнерів. Зважаючи на діяльність та процес творчості дизайнерів, які працюють у даній сфері, з впевненістю можна зазначити, що екодизайн виправдовує свою популярність, так як і екологія не зазнає таких збитків як раніше, і естетичний аспект моди радує око професіоналів та споживачів індустрії модного одягу.

Ключові слова: індустрія моди, екодизайн, ресайклінг, апсайклінг, еко-фаст-фешн, еко-стиль, модна тенденція, продукт моди

Чуприна Н.В., Сусук М.Б. Апсайклинг и его определение как направления экодизайна в современной индустрии моды. Одним из основных направлений экодизайна, в контексте индустрии моды, можно выделить апсайклинг, основная концепция которого - сочетание идеи хенд-мейда, как желание выделиться, и сохранение экологии полезным и выгодным способом. В последнее время становится очевидным, что на дизайнерах, которые работают в современной индустрии моды, лежит ответственность бережливости природных ресурсов. Что же касается самой моды, то можно выделить три основные направления, в которых развивается экодизайн вообще и апсайклинг, как один из ведущих направлений экодизайна: секонд-хенд, эко-фаст-фешн и эксклюзив ручной работы, выполненный из природных или вторичных материалов. Наибольшего успеха в воплощении цели экодизайна испытывает индивидуальный труд дизайнеров. Ввиду деятельности и процесса творчества дизайнеров, которые работают в данной сфере, с уверенностью можно отметить, что экодизайн оправдывает свою популярность, так как и экология не несет таких убытков как ранее, и эстетичный аспект созданных продуктов моды радует глаз профессионалов и потребителей индустрии модной одежды.

Ключевые слова: индустрия моды, экодизайн, ресайклинг, апсайклинг, эко-фаст-фэшн, эко-стиль, модная тенденция, продукт моды

N. Chouprina, M. Susuk. Upcycling and its determination as ecodesign trend in modern fashion industry.

Background: Today it becomes obvious, that on designers which work in modern fashion industry, cares the responsibility of natural resources thriving.

Objectives: Most successful in embodiment of ecodesign purposes is an individual creative activity of designers.

Methods: As one of main trends of ecodesign, in the context of fashion industry, it is possible to determine the upcycling, basic conception of which is combination of hand-made ideas, as desire to be distinctive, and ecology preserving by the useful and advantageous way.

Results: Talking about fashion in the strict sense, it is possible to determine three basic tendencies of development of ecodesign in general and of upcycling, as one of its main trend: second-hand, eco-fast-fashion and exclusive of handwork, made in natural or second materials.

Conclusions: Because of creative activity of fashion designers, who work in this sphere, it is possible to mark confidently, that ecodesign justifies its popularity, because now ecology does not bear such losses as before. Also the aesthetic aspect of the created fashion products satisfies the professionals and consumers of industry of fashionable clothes.

Keywords: fashion industry, ecodesign, recycling, upcycling, eco-fast-fashion, ecostyle, fashion trend, fashion product

Постановка проблеми. Екодизайн – досить старий та поширений напрям, який вже дав свої плоди. Наприклад, кількість викидів сміття у світі скоротилася на близько 40%. Особливо різке покращення припадає на 90-ті роки минулого століття. На жаль, масова переробка сміття у вторинну сировину є дуже затратною, тому краще користуватися новітніми технологіями та одразу випускати продукцію екологічно чистою. Звичайно, повністю припинити утворення шкідливих відходів неможливо, але завдяки зусиллям світових дизайнерів та їх екоколекціям, які закликають берегти природу, екорух подається як щось модне, набуває популярності та посилює свій вплив на свідомість всіх

суб'єктів індустрії моди, як виробників чи розповсюджувачів, так і широких верств споживачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В інтернеті створюють багато сторінок, де можна спостерігати за розвитком екодизайну та можна переглядати статистику. Слід відзначити, що в багатьох публікаціях автори обмежуються описом окремих проектів, але не досліджують комплексність такого явища як включення екологічного фактора до формоутворення об'єктів дизайну. Це <http://www.io.tudelft.nl/research/dfs/home.html> [8], <http://www.edf.edu.au/Foundation/Abilities/> [9], <http://www.ecodesign-beispiele.at/data/1.php> [10], http://www.philippe-starck.net/technique/1994jim_nature.html. [11] Аналіз особливостей матеріалів і технологій, які використовуються під час проектування, показав, що при формоутворенні об'єктів з урахуванням екологічного фактора відбувається застосування не лише іноваційних технологій та матеріалів, а й глибоке вивчення та використання традицій народної творчості, збереження етнокультурних цінностей, притаманних кожному регіону. В матеріалах названих Інтернет-ресурсів на конкретних прикладах продемонстровано, що на фоні розвитку сучасних технологій, конструктивних і технологічних можливостей, суттєвий вплив на проектування комплексних і одиничних об'єктів дизайну виявляє включення екологічного, природного аспекту.

Відповідно до викладеного вище, **метою даної статті** є обґрунтування того, що важливою особливістю сучасного дизайну є формоутворення з урахуванням “життєвого циклу продукту”, який враховує вплив на навколишнє середовище усіх продуктів та послуг індустрії моди. Аналіз складових життєвого циклу продуктів індустрії модного одягу та аксесуарів показує, що чим більше матеріалів застосовується для створення продукту, тим складнішими стають зв'язки матеріалів і виробничих процесів, і тим важче відстежити і правильно оцінити можливий негативний вплив на навколишнє середовище. Саме тому актуальним та необхідним є аргументація того, що екодизайн намагається

спростити та раціоналізувати процес створення екологічно чистих об'єктів. Крім того, завданням даного дослідження є визначення оптимального співвідношення між затратами на виробництво, довговічністю модного одягу як продукту індустрії моди та його корисністю для навколишнього середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зважаючи на сучасну екологічну ситуацію, з усіма її озоновими дірами та вимираючими тваринами, неможливо стояти осторонь і робити вигляд що нічого не відбувається. Кожен намагається докласти свою долю турботи про навколишній світ, нехай це буде переробка відходів, споживання продуктів тільки рослинного походження або їх похідні засоби екологічного вдосконалення життя чи взагалі – розробка технологій збереження енергії та зменшення відходів виробництва. На щастя, останнім часом цей рух все більше поширюється. Виходячи з цього, зародився такий напрям у мистецтві, як «екодизайн». За основу беруться екологічність і комфорт, які реалізують себе у красивому і модному екостилі.

Активісти еко-руху намагаються розширювати людську свідомість за допомогою не хитрого, але дієвого прийому – естетичного задоволення. Створюючи екологічно чисті або ж важко перероблювані шедеври мистецтва, тим самим вони приваблюють пересічного споживача і повільно повертають його увагу до проблем навколишнього середовища. Крок за кроком, екостиль набуває все більшої популярності та статусу.

В рамках впровадження ідей екодизайну в життя пересічних споживачів продуктів індустрії моди багато молоді займається створенням мистецьких об'єктів зі сміття. Особливо ця справа близька художникам. Українські митці вже встигли показати світу багато виставок, присвячених екодизайну. Що стосується «реінкарнації» старих речей, то тут теж варіації дуже різноманітні. В силу розвитку технології багато досягнень спостерігається у сфері створення одягу, меблів та взуття з екологічно чистих матеріалів. [2, с. 9 - 13] Багато дизайнерів на підтримку еко-руху випускали свої колекції, виконані з суто природних

матеріалів. Ця тенденція в розробці сучасного одягу як продукту індустрії моди, була започаткована дизайнером Ліндою Лаудермілк, а широкого впровадження набула, завдяки комерційній діяльності таких відомих брендів модного одягу масового споживання, таких як Nike, H & M, Gap (екологічний текстиль є основою окремих ліній модного одягу в їх роботі), а також завдяки творчості широко відомих дизайнерів (зокрема, Стелла Маккартні свого часу створила унікальну колекцію жіночої білизни, основою якої стали натуральна бавовна та ексклюзивне мереживо ручної роботи). [12] І взагалі, все більше фабрик і брендів намагаються впровадити у виробництво нові екологічні матеріали. “Bamford & Sons” випускає органічні нитки, нешкідливі для навколишнього середовища. Також варто згадати і “Edum”, під маркою якої випускається лінія джинсів з органічної бавовни, вирощеної без застосування хімічних добрив і, звичайно, “Ermenegildo Zegna”, яка випускає жакети зі спеціальними панелями, які акумулюють сонячну енергію, перетворюючи її на електричну. Таким чином, вони заряджають різні прилади – від MP3-плеєра до стільникового телефону. “Nau” випустила в 2007 році 28 нових тканин, до яких входять також шерсть і поліестер, створені на основі переробки різної тари. “John Patrick Organic” випускає лінію одягу для чоловіків, в яку входять сорочки, пуловери, штани і жакети з тканини створеної з органічних тканин і ниток. З більш відомих марок, затятими прихильниками еко-стилю є “Stella McCartney”, “Yohji Yamamoto” і “Dries Van Noten”. [5] Друковані світові видання, що висвітлюють питання моди та індустрії модного одягу, також приєдналися до впровадження екологічних тенденцій в реалії життя. Зокрема, такі глянцові видання як Elle, Vanity Fair, Rolling Stone Magazine та багато інших формують спеціальні окремі випуски, присвячені різноманітним тенденціям екодизайну, чи то костюму, чи косметичці, чи іншим екологічним продуктам індустрії моди... Крім того, у багатьох країнах світу відбуваються широкомасштабні презентаційні акції (як то покази колекцій модного одягу і т.п.), присвячені проблемам екології (як, наприклад, у Колумбії

свого часу відбувся захід, присвячений Годині Землі). Найбільш визначною подією України в напрямі поширення принципів екодизайну багато оглядачів вважають ECO-CHIC-PARTY, в ході проведення якої учасники мали можливість ознайомитись з творчістю українських дизайнерів, які пропагують екологічну моду – К. Марченко, С. Каневського, Л. Літковської, Ф. Возіанова, а також багатьох дизайнерів-початківців. [4]

Існує багато методів досягнення основної мети екодизайну – збереження природних ресурсів. Серед найбільш розповсюджених доцільно назвати ресайклінг та створення нових речей з абсолютно природних та не шкідливих матеріалів.

Ресайклінг – це переробка відходів виробництва та побутового вжитку. Тобто звичайне сміття сприймається як вторинна сировина, яку можна ще неодноразово використовувати. Це робиться з метою зменшення кількості неорганічних відходів, які забруднюють планету дуже швидкими темпами та неймовірно довго розкладаються. Отже, найоптимальніший вихід – це вторинне, третинне і т.д. використання однієї і тієї ж сировини.

Вторинна сировина буває різних видів:

- папір, целюлоза, картон
- скло, залишки будівельних матеріалів
- каміння, мінеральні залишки
- бляшані, метали
- дерево, стружка
- гума, клеї, каучук
- батарейки, техніка
- пластмасові пакети та пляшки

Також існує багато інших відходів, але людство на жаль поки не придумало як їх можна повторно експлуатувати. Тим не менше, фантазія яку проявляють майже всі і кожен, створюючи довговічну красу зі звичайних повсякденних

відходів, немає меж. Другим життям наділяють предмети у різних сферах: моді, дизайні, промисловості, хенд-мейду. І справді, останній є найбільш поширеним видом екодизайну, оскільки є мало затратним та дуже індивідуальним заняттям.

Ресайклінг означає повторну обробку матеріалів, але при цьому вони кожного разу втрачатимуть якісь свої якості та властивості. Це, звичайно, сповільнює процес забруднення, але повністю його не нівелює. Мабуть, саме тому виник дещо свіжіший вид ресайклінгу – апсайклінг. Це не тільки збереження первинних функціональних характеристик сировини, а й їх вдосконалення та покращення. Дуже часто залишки якоїсь діяльності або старі об'єкти не можна просто реставрувати, зате з них можна створити нові. В цьому і полягає основна ідея апсайклінгу. Так будівельні залишки стають модними аксесуарами, старі велосипедні шини – браслетами та горщиками для квітів, пожежні шланги – поясами, жерстяні кришки та банки – скульптурами та торшерами. Цей список можна продовжувати довго, але принцип всюди один – вміння побачити красу в незвичному місці і при цьому допомогти планеті та покращити якість життя самим собі.

Апсайклінг, в свою чергу, можна умовно розділити на переробку суто сміття (пластику, паперу, банок, корків) та використання старих речей, які втратили свою функціональність (книг, техніки, шин, меблів, одягу) в абсолютно нових іпостасях, надаючи їм нового, інколи дуже неочікуваного змісту.

Можливість повторного використання ніби непотрібних матеріалів не тільки частково рятує Землю від екологічної катастрофи, а й доставляє людям естетичне задоволення – буде це ейфорія від художньої самореалізації, джерело додаткового прибутку чи милування ексклюзивними речами переважно ручної роботи. З точки зору соціального аспекту можна виділити три таких важливих ознак апсайклінгу, в підтвердження його необхідності:

- збереження навколишньої природи;
- малозатратність;

- ексклюзив, почуття унікальності.

Завдяки свідомості людей, які підтримують апсайклінг, було придумано вже багато нових технік як зменшувати експлуатацію природи. Фешн-крос-дресинг Swishing та бібліотека вінтажного одягу The United Archive, наприклад, може похвалитися технологічним винаходом фарбування тканини без використання води, а також розповсюдження екологічного штучного матеріалу ліоцелу, який скоро зможе замінити натуральні тканини. Серед різних видів апсайклінгу одягу та ювелірних прикрас відзначимо Trash to Trend – всесвітнє ком'юніті, яке налагоджує спілкування між дизайнерами, що використовують сміття у своїх виробках. Мережа розширює уявлення про естетичні та функціональні можливості апсайклінгу. Марка Timberland переробляє до 50% матеріалів зі старого взуття. У цей же час деякі малі компанії займаються переробкою чужих відходів. Piесе x Piесе – майстерня, що робить одяг з відходів індустрії моди. Свої речі компанія виготовляє невеликими партіями, використовуючи ручну працю, економлячи електроенергію та переосмислюючи поняття «відходи». [1]

Створюючи екопродукт індустрії моди, розроблений на основі застосування принципів апсайклінгу, комплексно визначають всі критерії розробки, споживання та переробки первинних виробів як об'єктів вжитку або моди. «Екодизайн, нарівні з очевидними і звичайними вимогами краси, зручності і ціни, приділяє особливу увагу:

- споживанню ресурсів при проектуванні, виготовленні, використанні та утилізації модного одягу та інших продуктів індустрії моди.
- походженню матеріалів, з яких виготовляються модний одяг, аксесуари та предмети вжитку як продукти індустрії моди: у розрахунок береться безліч аспектів, починаючи з захисту навколишнього середовища виробником (постачальником) тканин та сировини (як суб'єктів індустрії моди) і закінчуючи дотриманням прав працівників на підприємствах, коректним ставленням до фермерів тощо.

- безпека у використанні виробів, відсутність шкоди здоров'ю споживачів (користувачів), зведенню до мінімуму шумів (шумоізоляція), викидів, випромінювання, вібрації тощо.
- простота і безпека використання та утилізації розроблених та виготовлених продуктів індустрії моди, можливості повторного використання матеріалів з мінімальним екологічним збитком». [3]

Крім того, на сьогодні розроблено особливі методики та стандарти, що дозволяють проводити комплексний аналіз всіх цих аспектів. Екодизайн намагається звести ближче до нуля всі види затрат: матеріальні, робочі та енергетичні ресурси. Економії матеріалів зазвичай добитися легко, якщо говорити про ресайклінг. Але як бути з масовим виробництвом екологічно чистих матеріалів? Тут доцільно покласти лише на науковців, які продовжують невтомно працювати над вдосконаленням виробництва сучасних заводів та фабрик, що задіяні у функціонуванні індустрії моди. [6, с. 353 - 355]

З іншого боку розробки та виробництва модного одягу та аксесуарів у сучасній індустрії моди, на дизайнерах лежить відповідальність у зв'язку з дискусією про ощадливість, яка ведеться у суспільстві. Що ж стосується самої моди, то можна виокремити три основні напрями в яких розвивається еко-дизайн взагалі та апсайклінг, як один з провідних напрямів екодизайну: сеонд-хенд, еко-фаст-фешн та ексклюзив ручної роботи, виконаний з природних або вторинних матеріалів. Магазинів з одягом, що був у використанні, мабуть, зараз багато і вони користуються значною популярністю як у людей заможних (так звані, блошині ринки), так і в бідніших (так званий секунд хенд). Там часто можна знайти цікаві та брендові речі. Фаст-фешн на разі частково намагається перейти на суто екологічну продукцію методом використання нешкідливих компонентів та зменшуючи рівень виснаження природи у процесі виробництва. [7, с. 245 - 253]

Найбільшого успіху у втіленні мети екодизайну, мабуть, зазнає індивідуальна праця дизайнерів. Це той випадок, де можна максимально продумати технологію

створення об'єктів та проконтролювати процес. Значна увага дизайнерів до речей сприяє тому, що вони зможуть довго прослужити як вам, так і на благо збереження природи. Зважаючи на діяльність та процес творчості дизайнерів, які працюють у даній сфері, з впевненістю можна зазначити, що екодизайн виправдовує свою популярність, так як і екологія не зазнає таких збитків як раніше, і естетичний аспект справи радує око і задовольняє найвибагливіших естетів світу. Дехто з дизайнерів поширює свою справу за допомогою всіляких виставок та конференцій у різних куточках світу, тим самим популяризуючи себе і своє ремесло, знайомлячись з однодумцями і надихаючись на нові звершення. Все це націлено на досягнення спільної мети – підтримання природи в екологічному тонусі. Збільшується попит на екологічну продукцію, тому екодизайн є цілком рентабельним напрямком. Останнім часом світ охопила хвиля екодизайну, яка набуває потужного виміру саме культуротворення. В сучасному суспільстві екологічно безпечна мода – це найпопулярніший fashion-напрямок. Подібний біобум – своєрідне прагнення людини вижити в умовах глобально несприятливої екологічної ситуації та всесвітньої економічної кризи: багато нових технологій виготовлення тканин пов'язані з позитивним впливом на здоров'я людини.

Висновки і перспективи подальших досліджень. В умовах економічного становища різних людей та враховуючи потреби кожної людини, звичайно ж важливим аспектом є прибутковість екодизайну. Ця справа приносить не малі гроші, адже люди люблять бути особливими і готові платити великі гроші щоб мати у своєму гардеробі річ, яка мало того, що виконана з абсолютно екологічних матеріалів, які є приємними до тіла, так ще й є єдиною в світі. Плюс затрати на матеріалу якщо не ніякі, то дуже мінімальні. Коробки можна взяти у будь-якому магазині, пляшки залишаються у кожного в процесі життєдіяльності, старі крісла завжди хочеться замінити чимось новим. В результаті своїми додатковими коштами ви ще більше можете докластися до рятування планети.

Отже, найбільш актуальним питанням розробки екологічно доцільних матеріалів та предметів індустрії моди, зокрема, модного одягу, є аспекти підтримки розробників та виробників тканин та продуктів індустрії моди, що застосовуються в екодизайні, а також, активної культурно-соціальної реклами еко-одягу для покупців, як чинника соціальної активності (збереження планети), індивідуальних уподобань (піклування про збереження власного здоров'я) і надбання художньо-образної індивідуальності в сучасному урбаністичному суспільстві. Адже необхідність поширення екодизайну є актуальною, оскільки відповідників такого майстерного поєднання методів збереження природи та реалізації творчих задумів не існує.

Такий вид діяльності, як апсайклінг, дає можливість повністю проявити та реалізувати себе як особу, здатну творити прекрасне. Ідея апсайклінгу це прекрасне поєднання ідеї хенд-мейду, як бажання виділитися, та збереження екології корисним та вигідним для всіх способом. При чому кожен може знайти собі заняття відповідно до особистих вподобань – дерево, скло, тканина, розробки нових технологій, пластик та можливо навіть винайдення якоїсь нової технології переробки сміття у щось прекрасне – естетичне задоволення від процесу екодизайну отримує як творець, так і споживач.

Література:

1. 100 версій прогресу: мода / [Ел. ресурс] // Режим доступу: <http://bigggidea.com/practices/1040/>
2. Гейл К. Мода и текстиль: рождение новых тенденций / К.Гейл, Я. Каур; перевод с англ. Т.О.Ежов; науч. ред. Т.В. Кулахметова. – Минск: Гревцов Паблицер, 2009. – 240 с.
3. Екодизайн: матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії / [Ел. ресурс] // Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Екодизайн>

4. Екологічний бум: зелене світло для маркетологів / [Ел. ресурс] // Режим доступу: [http:// www.lesovod.org.ua/node/11756](http://www.lesovod.org.ua/node/11756)
5. Екостиль в одязі – модний тренд <http://ekostyle.net/eko-v-odyazi/wp-content/themes>
6. Романовская М.Б. История костюма и гендерные сюжеты моды / М.Б. Романовская. – СПб.: Алетейя, 2010. – 442 с.: ил.
7. Чупріна Н.В. Енергозберігаючі технології екодизайну у створенні сучасного одягу як продукту індустрії моди / Н.В. Чупріна // Вісник КНУТД. – К., 2013. - № 6 (74). – С. 245 - 253
8. <http://www.io.tudelft.nl/research/dfs/home.html>
9. <http://www.edf.edu.au/Foundation/Abilities/>
10. [www.ecodesign-beispiele http://www.ecodesign-beispiele.at/data/1.php](http://www.ecodesign-beispiele.at/data/1.php)
11. [http://www.philippe–starck.net/technique/1994jim_nature.html](http://www.philippe-starck.net/technique/1994jim_nature.html)
12. <http://www.totenrus.com/index.php/ru/magazine/moda/modnyy-ekostil>